

На 11 март ни напусна неочаквано големият художник, преподавател, общественик и приятел Тодор Терзиев. Харизматичен, топъл, добронамерен, със заразяващо творческо вдъхновение и огромна любов към всичко, което прави!

Изцяло отдаден на работата си, талантливият живописец успя да възпита естетическия вкус на поколения свои ученици. Той имаше способността да променя обществото, като създава автентични и талантливи личности. Под неговото ръководство гимназията се превърна в оазис на свободния дух и смелите творчески пориви.

Текстът, който публикуваме, е своеобразна изповед на Тодор Терзиев в навечерието на 35-годишнината на НХГ "Димитър Добровиц" - Сливен, която той считаше за дело на живота си.

ДУХЪТ НА ИЗКУСТВОТО, КОЙТО ГРАДИ. 35 ГОДИНИ НХГ "ДИМИТЪР ДОБРОВИЧ" - СЛИВЕН

Тодор Терзиев

Ще се опитам да разкажа историята на едно от най-добрите училища в страната - Националната художествена гимназия "Димитър Добровиц", град Сливен - такава каквато я видях, преживях и осъзнах.

И така, всичко започна през далечната 1981 година, когато по незнайни за мен причини, художествената гимназия в Котел трябваше да се премести в Ямбол.

Политиката на тогавашния министър на културата - Людмила Живкова, беше Ямбол да се превърне в център на приложните изкуства и решението беше логично.

След нейната неочаквана кончина, нещата се промениха светкавично. Новия министър на културата - Георги Йорданов, по понятни причини се разпореди гимназията да бъде в Сливен.

За директор на новосъздаденото училище беше назначен колегата Марин Подмолков. На гимназията "временно" бе предоставена бившата сграда на френската гимназия в квартал "Ново село".

Основните специалности изучавани тогава бяха наследени от Котел - "Художествена тъкан" и "Дърворезба".

Главна задача на тогавашното ръководство беше да направи нов екип от преподаватели и най-вече по специалните предмети - художници, които преди всичко са обаятелни и впечатляващи със своите творчески изяви. В това си начинание Подмолков имаше силната подкрепа на общината. Бяха осигурени ведомствени апартаменти, завършени бяха и нови ателиета

за художници, така че всички предпоставки бяха на лице.

В първите години обаче опитите не бяха резултатни - следваха покани и раздели. За щастие се случи така, че по едно и също време в Сливен се събрахме доста млади и амбициозни художници, които се превърнаха в гръбнака на бъдещия легендарен екип на художествената гимназия - Стефан Кънев, Данелина Косева, Галина Докова, Елена Терзиева, Йордан Парушев, Кунчо Кунчев, Елена Китова, както и по-възрастните колеги - Велин Динев и Георги Янакиев.

Бяха прекрасни години на себеутвърждаване в изкуството и в училището.

Въпреки годините на тоталитаризъм обстановката в гимназията беше много артистична, отношенията учител - ученик бяха приятелски и нямаше нищо общо с порядките в другите училища.

Идееологията тогава беше насочена към толериране на хората на изкуството от държавата и професията на художника беше много престижна и доходоносна, така че нямаше никакъв проблем с кандидатите за гимназията. Скоро прехвърлях стари стативи, на които видях отбелязан с флумастер номер 168, което ме ориентира за броя на кандидатстващите в онези години.

Със най-голямо уважение и респект, ще ви представя някои от основните преподаватели по общообразователните предмети, които винаги са проявявали разбиране и творчески подход, съобразен със спецификата на гимназията.

зията - Радост Пехливанова, Лилия Екювска, Анка Добрева, Щилияна Драгнева, Маргарита Илиева, Шени Николова, Жана Добрева, Мая Игнатова, Радостин Добрев, Иван Добрев.

Все още съжалявам за специалността "Дърворезба", която през 1986 г. бе прехвърлена в Трявна, заради принципа, че всяко училище трябва да развива уникални за страната специалности, които не се дублират никъде. Така училището остана само с един главен специален предмет "Художествена тъкан".

В онези години, когато имаше повече уважение към училището и морал в семейството, учениците бяха много мотивирани и желаеха да вземат максималното от нас. Затова допринасяше и малката граница в годините - просто бяхме приятели. В работата ни много ни помагаше и фактът, че повечето бяхме завършили художествени гимназии, прилагаме натрупания опит и непрекъснато съпоставяхме резултатите.

Артистичният дух от академията и художествената гимназия се пренесе и в нашето училище, с впечатляващите и до ден днешен коледни карнавали - едни от най-любимите събития в училищния живот, както и пролетните и есенни практики, в които учениците свободно разгръщат своя талант.

Съжалявам, че не можахме да накараме нашите възпитаници да се слезат с града, да рисуват по улиците, пазара, гарите и по тази причина години по-късно след откриването на гимназията, имаше хора, които не знаеха за съществуването и.

В края на 80-те бяха създадени и първите международни контакти с Лвов и Атина.

По предложение на Марин Подмолков през 1990 г. в гимназията беше открита за пръв път в страната специалността "Рекламна графика", а за преподавател беше поканен г-н Ташко Попов.

С демократичните промени в гимназията се появиха и някои съвременни тенденции в изкуството, които до тогава меко казано не бяха толерирани. Подръководството на новопостъпилия преподавател Недко Буцев в града се осъществиха няколко впечатляващи перформанса - "Най-голямата графика", отпечатването на която се осъществи на градския площад с истински валяк /1990 г./, а по-късно през 1992 г. проекта "Добре дошъл Арнолд" в градската градина.

В края на учебната 1990 - 91 г. Марин Подмолков обяви решението си да напусне гимназията. С това завърши и първия десетгодишен период от историята ѝ.

Всички колеги издигнаха единодушно моята кандидатура за директор, сломявайки по този начин съпротивата ми и през лятото на 1991 г. след конкурс в Министерството на културата бях одобрен за този пост. Успокоението за мен беше мандата от 3 години, който прерастваше в цели двадесет, но да не бързам.

Структурното укрепване на училището вече беше налице. Пред нас предстоеше да се утвърдим и добием популярност не само в страната, но и в чужбина, така че да се заговори за гимназията. Освен изложбите в Сливен си поставихме за задача да представяме училището всяка година в поне два български града. Това не беше никак лесна задача, защото се оказа, че не разполагаме с почти никакви работни ученици.

Наложи се да проведем непопулярна, но справедлива мярка - всички дипломни работи да остават като собственост на гимназията. Само за няколко години събрахме една прилична колекция, която ни позволи да реализираме намеренията си.

Равносметката за периода 1991 - 2011 е около 60 изложби в страната и 20 международни участия в изложби и пленери - в Гърция, Япония, Турция, Белгия, Австрия, Франция, Германия, Норвегия, Словакия.

Най-впечатляващи бяха трите изложби, които организирахме и осъществихме в галерията на ул. "Шипка 6" София. Те накараха художествените среди и критика да заговорят с уважение за гимназията, като даже в някои издания се появиха заглавия - "Малката художествена академия".

Продължихме водената политика, за преподаватели да се канят само изтъкнати художници - Михаил Николов, Стефка Кунчева, Петър Кайраков, които окончателно оформиха екипа.

С всяка изминала година сградата, в която бяхме настанени се оказваше все по-неподходяща. Със символичното отопление с нафтови печки, външна тоалетна и все по-нестигащи ателиета. Максимата "няма нищо по-постоянно от временното" започна натрапчиво да ни преследва - трябваше незабавно да се вземат радикални мерки.

Необходима беше нова сграда на гимназията.

През 1992 г. при посещението на тогавашния министър на културата Елка Константинова в Сливен със заместник кмета по културата г-н Далакчиев, поставихме въпроса за реконструиране на отдавна изоставената сграда на бившето сиропиталище.

След положителния отговор, бе положено началото на решаването на проблема с материалната база, но и началото на седемнадесет годишно ходене по мъките. През тези години, вложиха труд и усилия общината и много институции, но и дълги години обекта стоеше без финансиране. Ситуацията беше патова - очакваме завършване на новата сграда, а старата се руши. С помощта на общината и със собствени средства успяхме да ремонтираме покрива и фасадата на старата сграда. Построихме нова вътрешна тоалетна, багрилно помещение, оборудвахме ателие за ситопечат и компютърна зала.

През 1998 г. по молба на министър Емма Москова принадлежността на сградата бе преактувана като собственост на Министерството на културата, с цел по-бързо завършване на обекта. Преведени бяха 30 000 лв за медна ламарина за покрива, която по-късно мистериозно изчезна от складовете на общината. Кандидатствахме два пъти по проекта "Красива България", при първият от които активно участва новосъздаденото училищно настоятелство. Получихме подкрепа от Министерството на културата, благодарение на която завършихме покрива и фасадата на сградата, Ел. и ВИК инсталациите на обекта.

Сега, като правя груба сметка излиза, че през всичките тези 17 години, Министерството на културата е инвестирало около 480 000 лв., а реално, получи като собственост имот и сграда на стойност над 10 000 000 лв. Каква несправедливост!? За някои софийски училища Министерството на културата отдели за няколко години целия си бюджет за капитално строителство, а ние толкова години се мъчихме.

Често си мисля и за онези първи десет безметежни години, когато държавата субсидираше всичко, когато в края на всяка година се чудихме за какво да изхарчим в рамките на един ден остатъците от няколко хиляди лева. Спомням си и раздутия щат от близо тридесет души, които в последствие, за съжаление трябваше да намалее на половина.

След демократичните промени, в условията на пазарна икономика, нещата бяха поставени по коренно различен начин. Най-срещаните думи, които и до ден днешен се спрягат в пространството са: няма средства; икономии; реструктуриране; съкращение.

В началото на 90-те години комисия от Европейския съюз, изследвайки културните процеси в България, се произнесе, че едно от най-добрите неща създадено през годините на

тоталитаризма са училищата по изкуствата. Това ни подежда успокоително, но уви. Не спряха опитите на различни правителства да оспорват съществуването ни, да заплашват с обединения или закриване. От друга страна Министерството на образованието не престана да храни амбиции към нас, което от своя страна накара нашето министерство да направи много отстъпки, съобразявайки учебните програми с тях, намалени бяха и часовете по специалните предмети.

Въпреки всичко нивото в гимназията продължаваше да бъде изключително високо. В училището цареше истински възрожденски дух и творческа атмосфера.

По мое предложение и с подкрепата на Сливенската митрополия през 1996 г. открихме нова уникална за страната специалност "иконопис", а за преподавател бе поканен художникът Александър Дойчинов.

Трите специалности заработиха в пълен синхрон, доказвайки своята перспективност и възможности за реализация. Появиха се и много обществени и частни поръчки. Специалност "Иконопис" реализира от начало до край уникален иконостас за църквата "Света Троица Новозаветна" в квартал Речица. Много са плакатите на театрална и социална тематика, които проектираха нашите ученици. Текстилните пана красят обществени и частни интериори. Статистиката, която водим сочи, че завършилилите ученици се реализират на 90 %. Според мен няма друга художествена гимназия, която да има такъв принос с кадри за висшето образование - трима асистенти в НХА - София, двама във ВТУ "Кирил и Методий", един в Техническия университет - София и един доцент в Чикаго.

Колоритен момент в живота на училището беше пристигането на японските доброволци Масахито Сакакура и Томоко Куниши, които имаха голям принос в обучението на учениците в областта на компютърната графика.

С цел осигуряване на допълнителни средства, разнообразяване и обогатяване на учебния процес, както и осъществяване на международни контакти, насочихме усилията си към кандидатстване по проекти. Бяхме подобрени и реализирахме няколко - "Мода - извънкласни форми", "Учене през целия живот - Коменски" със Словакия.

Всички тези успехи на гимназията не останаха незабелязани и през 2006 г. бяхме удостоени със статут на Национална художествена гимназия.

За съжаление през последните години отново в обществото се възвърна старата максима "музикант и художник къща не хранят". Поради демографската криза намаляха и кандидатите в училищата. В стремежа си да запази повечето гимназии, Министерството на културата наруши стария принцип за уникалност на специалностите, изучавани във всяко отделно училище и разреши на други училища също да изучават "Рекламна графика" и "Иконопис". Това още веднъж показва колко перспективни и актуални са те. В градовете Варна и Русе, от които винаги сме имали ученици, Министерството на културата разреши към музикалните училища там да открият паралелки по рисуване, което беше допълнителен удар към нас.

Изминалите 20 години, бяха години на постоянна битка и самодоказване. През 2009 г. дойде дългоочаквания и щастлив миг - откриване на новата сграда на гимназията. Това се случи, благодарение на проведени разговори с депутатата от Сливен - Иван Славов, който издейства финансиране от държавния излишък на стойност 800 000 лв. необходими за окончателното завършване на обекта.

В София, по предложение на министър Вежди Рашидов, бе проведен благотворителен търг на картини за оборудване на нова компютърна зала в гимназията.

Въпреки че собствеността на сградата не е общинска, благодарение на общината разполагаме с проект за цялостно оформление на дворното пространство, чието реализиране предстоеше.

Имахме идея за изграждане на параклис в гимназията на името на покровителя на българските художници Свети Пимен Зографски, за което получих благословия от монасите в Зографския манастир.

Най-важната задача, която предстоеше беше построяване на общежитие, така необходимо за учениците от другите градове.

Имахме идея да адаптираме и съществуващи сгради в двора на гимназията, за ателиета и галерия, в която ще могат да излагат свои работи не само нашите ученици, но и всички професионални художници.

В началото на 2011 г. доброволно се оттеглих от 20 годишния си пост на директор и заявявам това, за да опровергая още веднаж всички спекулации по този въпрос.

За директор на гимназията бе назначена Пенка Кушкиева.

На мястото на пенсионирани се колеги, за преподаватели по възловите общообразователни предмети бяха поканени Биляна Стоянова, Весела Маргенова и Дина Лафтерова. Учители с богат опит и професионализъм, които бързо се адаптираха към колектива.

Новата материална база, забележителния преподавателски екип и многобройните идеи и проекти бяха чудесна предпоставка за едно управление, което би могло да се базира само на умела координация на добре смазаната машина. Уви! Бе поет курс на изолация, конфронтация и неглежиране на постигнатото през годините, което наруши добрия климат в гимназията. Липсата на реакция от институциите ни принуди да използваме моща и енергията на гражданското общество, за справяне със създадената ситуация. Сега сме в очакване Министерството на културата да обяви конкурс за директор на гимназията, като временно заемащ длъжността е колежата Ташко Попов.

Само за шест месеца след много усилия нещата отново се нормализират.

Благодарение на материалите предоставени ни от общината настилката на двора най-после ще бъде завършена, а през пролетта ще се радваме на две нови ателиета и галерия. На трети ноември - денят на Св. Пимен Зографски ще осветим параклиса носещ неговото име. Там няколко випуска от спец. "Иконопис" ще имат възможност да покажат майсторството си в художественото му оформление.

Разбира се предизвикателствата пред колектива са огромни. Трябва ефикасно да приведем в действие новия образователен закон, да продължим успешно да се справяме с демографския проблем, да намерим средства за построяване на така необходимото за училището общежитие, да започнем обновяване на преподавателския състав. В тази посока направихме и първите стъпки. След конкурс поканихме за преподаватели по специалните предмети Анета Деновска, Йорданка Кунчева, Кирил Стоянов и лектори Веселин Дамянов и Мартин Маринов - всички възпитаници на нашата гимназия завършили магистърска степен във висшите заведения по изкуствата.

Днес, когато честваме 200 години от рождението на нашия патрон Димитър Добрович, гледаме напред, отново сплотени с ясна визия и стратегия за развитието на любимата ни гимназия.

Сливен, 2016 г.